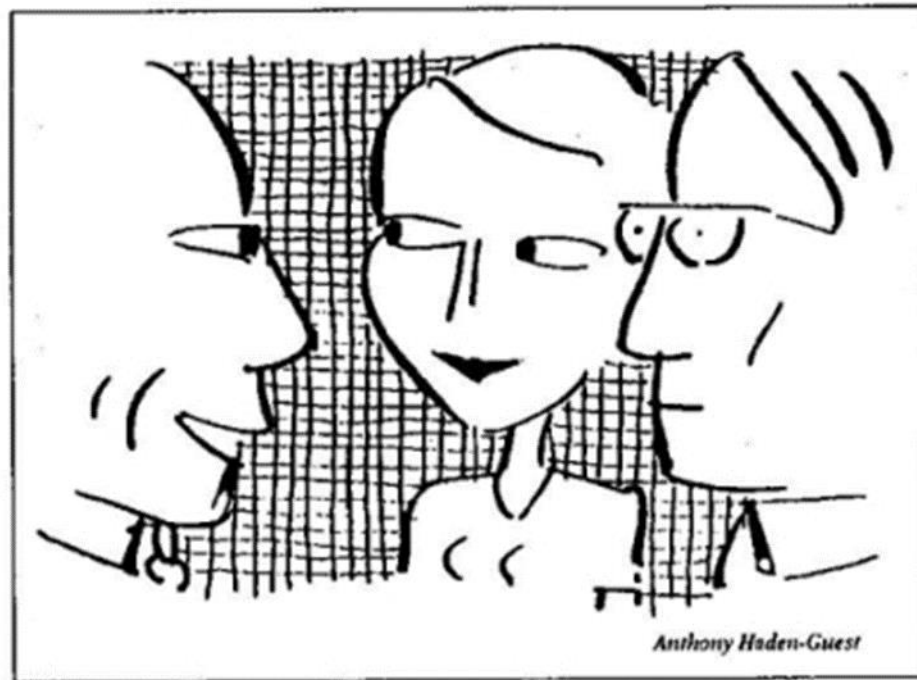

Práce s teorií

'You're a terrorist? Thank God. I understood Meg to say you were a theorist.'

- „Teoretická část DP“

X

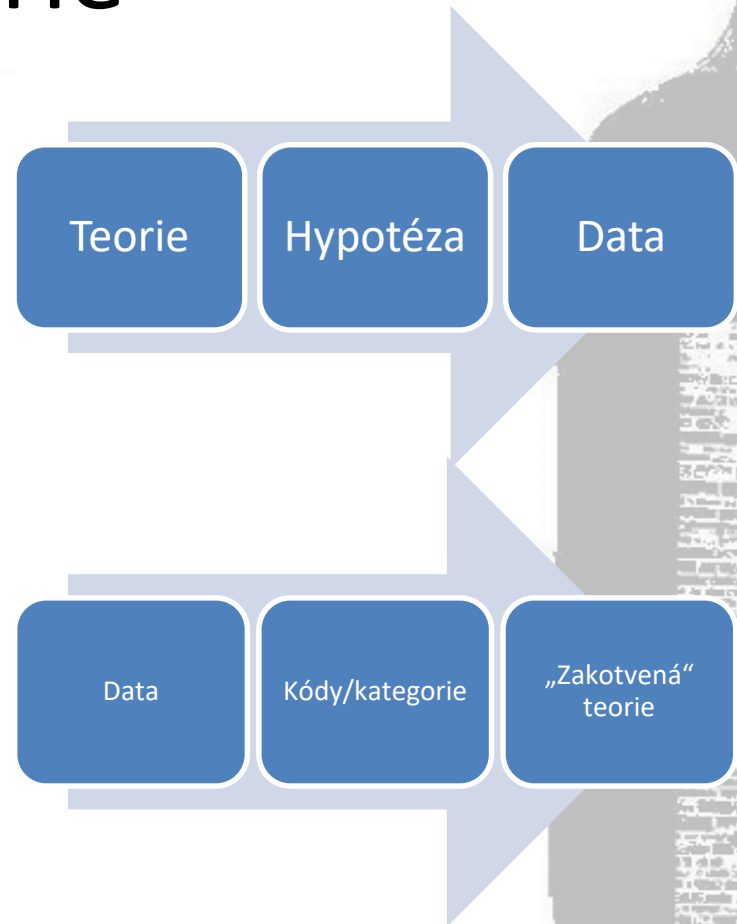
- Skutečný teoretický aparát

Teorie

Ve vaší práci se mohou vyskytovat různé typy teorií

- T., se kterými pracujete
- T., které vytváříte
- „Velké“ teorie vs. Teorie malého a středního dosahu

Pozor!

Teorie má sloužit analýze
a interpretaci dat, ne
ovládat je

NE Znásilňovat data do
zvoleného teoretického
rámce

NE Předem znát výsledky

NE ignorovat rozpory

POZOR

Teorie pouze jako okrasa

Úvod práce:

„Podívejte se, jakou krásnou teorii budu používat“

Analýza dat a diskuse:

„Kdepak je naše teorie?“

Eklektický přístup
k teorii

Nekritické používání: teorie se
redukuje na slogany

„Kavčí“ eklekticismus

Hrozí ztráta koherence: zejména v
jednom článku by se nemělo skákat
od jedné teorie
k druhé

Příklady teoretických rámců (Mareš)

Příklad třídění teoretických přístupů

Teoretický přístup	Definice daného přístupu podle Snowman et al. (2009)	Práce zveřejněné v časopise <i>Contemporary Educational Psychology</i> , které z tohoto přístupu vycházejí ³
behavioristický	Teorie, které staví na podmiňování a zpevňování lidského chování.	Morrison et al. (1995)
kognitivní	Teorie, které studují a vysvětlují poznávací procesy člověka a jeho myšlení.	Ramsay & Sperlik (2010)
konstruktivistický	Teorie, které studují a vysvětlují, jak jednotlivci vytvářejí smysl dění, jak konstruují svůj svěbytný pohled na skutečnost.	De Simone et al. (1999)
informační	Teorie, které studují a vysvětlují jednotlivé etapy zpracování informací, např. vnímání, kódování, zapamatování, vybavování.	Van Metter et al. (2006)
metakognitivní	Teorie, které studují a vysvětlují, co si člověk myslí o svých vlastních procesech myšlení a jak „poznání toho, jak poznává“, může zlepšit jeho učení.	Muis (2008)
sociálně kognitivní	Teorie, které studují a vysvětlují observační učení a učení nápodobováním vzorů; teorie, které zkoumají interakci mezi chováním člověka, jeho osobnostními zvláštnostmi a sociálním prostředím.	Ciani et al. (2010)

Pozn. Upraveno podle Mitchell a McConnell (2013 s. 138).

Příklad: teoretické perspektivy srovnávací pedagogiky

(Neo)institucionalismus

Světová vzdělávací kultura vede ke sblížení podstatných znaků národních vzdělávacích systémů, v neposlední řadě kurikul

Teorie zápůjček

Zahraniční trendy jsou v jednotlivých zemích přijímány selektivně a účelově: „zápůjčky“ slouží k legitimizaci vlastních cílů domácích aktérů, pro čerpání finančních prostředků apod.

Srovnávací pedagogika (pokračování)

(J. Schriewer)

Self-Reference (spíše
popírá potřebu změny)
Odkazy na vlastní tradici
a národní hodnoty
Omezení daná
specifickou strukturou a
organizací systému
Abstraktní/vědecká
racionalita

- **Externalizace** -
odkazy na vnější
vzory

Tradiční funkce
srovnávací
pedagogiky
Kdo slouží jako
vzor?

Příklad teoretických rámců: přestupy žáků

Life course theory

Elder jr., Bynner...

Individuální biografie / institucionální a kulturní determinanty

Teorie racionální volby (rational choice theory)

Jacob & Tieben, (2007) např. zjistili pro Německo a Nizozemsko, že děti z vyšších sociálních vrstev využívají mobilitu pro zlepšení statusu / přestup „nahoru“, kdežto u dětí s horším zázemím je vyšší pravděpodobnost „sestupu“ do oboru/školy s nižší prestiží

Teorie sociálního kapitálu

Coleman, Bourdieu

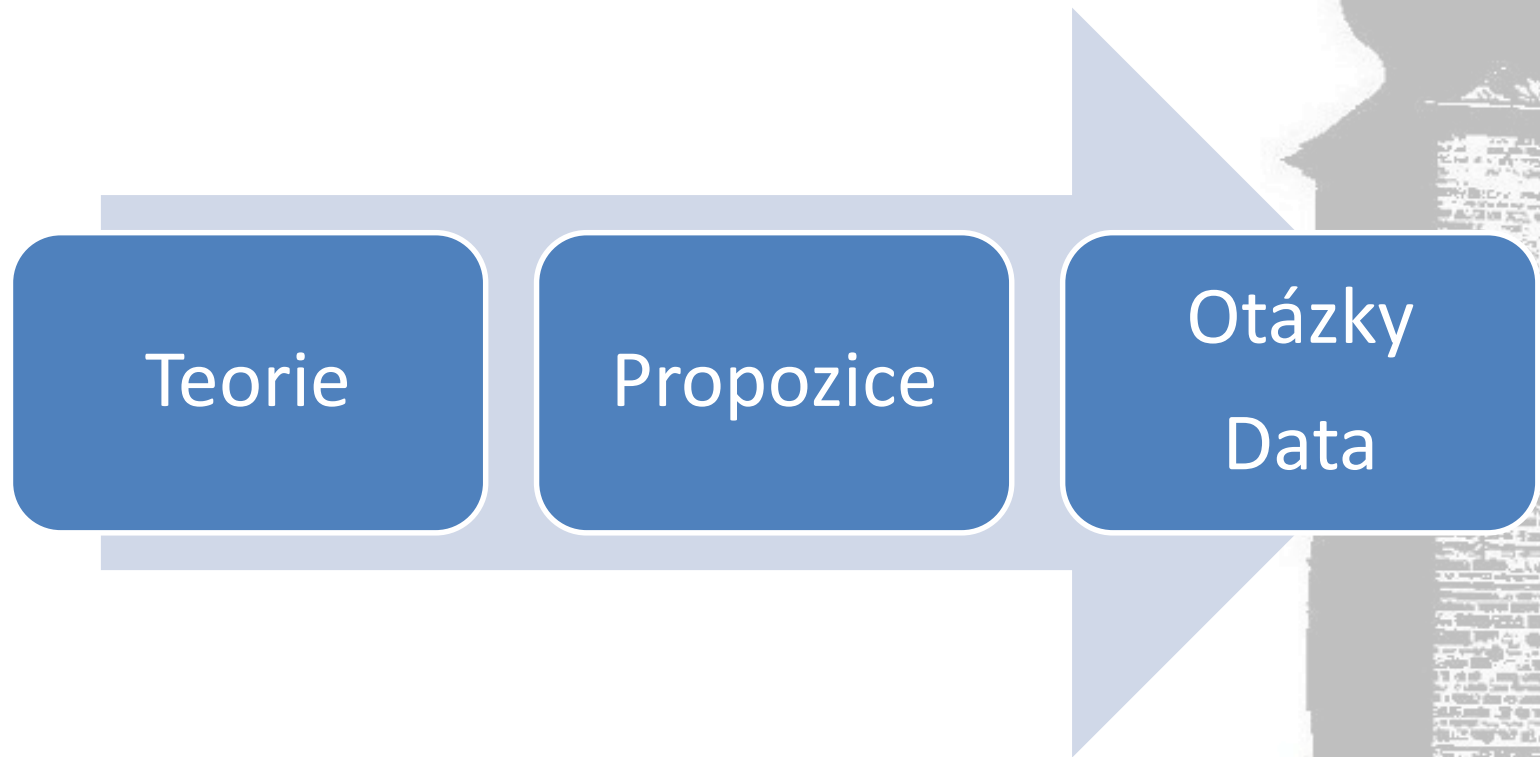

Možnosti práce s teorií ve (vícečetné) případové studii

(Beneš, Drulák et al. 2019)

„Testování“	Tvorba / konstruování	Aplikace
Vycházím od teorie (hypotézy) Výběr příkladů pokrývá případy a protipřípady	Srovnávání (shody a rozdíly) v několika případech Rozbor procesu uvnitř jednotlivého případu	Máme zajímavý případ, který chceme vysvětlit Hledáme, která z existujících teorií je vhodná pro vysvětlení

Teorie v případové studii (Yin)

Výsledkem případové studie
nemusí být jen práce s teorií,
ale také práce s pojmy

Interpretativní případová studie (Drulák, s. 83n.)

Vede k pojmovým zpřesněním, pojmovým
inovacím a novým typologiím

K čemu je nám tedy teorie?

- **Epistemologie**

- Rámec pro porozumění studovanému jevu
- Redukce komplexnosti (na co se máme zaměřit)
- Interpretace a zobecnění

- **Metodologie**

- Teorie je nástroj k tvorbě (výzkumných) nástrojů (Balkin 1998)

Co bychom o tom měli napsat do disertace

- **Teoretický rámec pro navrhovaný výzkum.** Vyjasníme, zda rámec studie bude volen pragmaticky (jde o aplikovanou studii bez nutnosti použít teorii), eklekticky (rámec je tvořen několika teoriemi, které jsou užitečné pro účel splnění úkolu), nebo se zaměřením na jednu teorii. Tato volba se zdůvodní. V každém případě se rámec musí odvolat na vhodnou teoretickou literaturu, kde se nalezne plné vysvětlení teorie.
- **Definice pojmů.** Existují dva důvody pro nutnost definovat použité pojmy. Každé slovo může mít více významů, pokud ho pro účely komunikace nevymežíme jednoznačně. Běžně používaná slova se mohou ve výzkumu použít ve speciálním významu. Někdy je vhodné v této části uvést operacionalizaci určitých konstruktů a pojem vymežit operacionálně – tedy tak, že ukážeme, jak přiřadíme příslušné proměnné určité hodnoty. Při analýze používání pojmů se opíráme o práce význačných vědců z dané oblasti. Také lze provést přehled, jak se pojmy využívají, a po analýze pojmů vybereme pro nás nejužitečnější způsob jejich prezentace.

Závěr: Teoretická kapitola práce nebo teoretický článek

Obtížnější vymezit strukturu, podobná přehledové studii

Mapuje se vývoj teorie, rozpracovávají se její konstrukty (konceptuální práce), různé teorie se podrobují kritice a porovnávají, předkládá se nová teorie

- Zkoumá se vnitřní soudržnost a externí validita teorie

• Zdroj: Katedra psychologie PedF UK Magisterské diplomové práce - požadavky na zpracování

Zdroje

Hendl, J., & Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Portál.

Pristley, M. (2019, červen). *What exactly is the point of theory*.
Prezentace na letní škole kurikulárních studií. Maynooth (Irsko).